

Професійно-політичний рівень міністрів Міністерства спорту України

Україна входить у двадцятку найспортивніших країн світу. Тому призначення міністра, відповідального за розвиток фізичної культури й спорту, актуальне. Міністерство молоді і спорту України – багатопрофільне, одне з найбільш реформованих (за кількістю разів) міністерств України, а посада міністра – найбільш «експериментальна» після Помаранчевої революції та Революції Гідності. У статті на основі певних критеріїв проаналізовано професійний і політичний рівень міністрів Міністерства спорту України. Узагальнено особливості їхніх професійного й політичного рівнів, складено типовий (середньостатистичний) портрет міністра. Простежено позитивні та негативні тенденції щодо призначення міністра й функціонування Міністерства спорту в політичному спектрі України.

Наявність посади міністра спорту в тінювих (опозиційних) урядах України свідчить про розуміння важливості напрямів діяльності цього міністерства. Також проаналізовано професійно-політичний рівень тінювих міністрів. Прогнозуємо, що Міністерство молоді і спорту України буде збережене в структурі органів виконавчої влади держави, а боротьба за міністерський портфель посилиться.

Ключові слова: Міністерство молоді і спорту України, міністр, реорганізація, політична й спортивна діяльність, спортивна організація, політична партія, народний депутат України, тінювий уряд.

Постановка наукової проблеми та її значення. Міністерство молоді і спорту України – багатопрофільне малобюджетне міністерство (до 1 % видаткової частини бюджету), одне з найреформованіших (за кількістю разів) міністерств держави, а посада міністра – найбільш «експериментальна»

після Помаранчевої революції та Революції Гідності. Однак усі ці «реформи» не пішли на користь спорту. Так, у лютому 2013 р. Президент держави В. Янукович, коментуючи відновлення діяльності окремого Міністерства молоді і спорту України, назвав «помилкою об'єднання Міністерства спорту з Міністерством освіти» і визнав, що проведена раніше реорганізація «була не реорганізацією, це було напівзнищення тих структур, які займались спортом» [10].

Зважаючи на різні назви Міністерства, неодноразово його реорганізацію й зміну статусу, ми розглянули діяльність міністрів лише в той період, коли в назві Міністерства зазначено слово «спорт». Для уникнення непорозумінь у тексті дослідження ми використали поняття «Міністерство спорту».

На нашу думку, аналіз професійно-політичного рівня міністрів Міністерства спорту України дає можливість краще зрозуміти, за якими критеріями відбувається вибір кандидатів, вплив попереднього політичного/професійного досвіду й діяльності кандидатів на їх призначення, з'ясувати особливості функціонування міністерства. Для цього за різними критеріями ми проаналізували дані кандидатів на посаду міністра Міністерства спорту України від політичних партій і блоків, а також міністрів, відповідальних за спорт, у тінювих (опозиційних) урядах України.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Цілісно саме в такому аспекті проблему не досліджено. На професійно-політичний рівень міністрів спорту звертали увагу лідери партій-переможців переважно під час формування/створення урядів після виборів до Верховної Ради, Президента України [1; 3; 8; 12]. Особа міністра та діяльність міністерства особливо перебували в полі зору фахівців, засобів масової комунікації, громадськості в період підготовки й проведення Олімпійських ігор, масштабних спортивних форумів. Згадки про призначення «спортивних» міністрів знаходимо в матеріалах про створення тінювих урядів України [7; 9; 11; 16]. Окремі питання діяльності міністерства розглянуто в контексті проблем державного управління [2].

Мета статті – проаналізувати професійний і політичний рівні міністрів Міністерства спорту, а також кандидатів на посаду міністра Міністерства спорту України від політичних партій та блоків і міністрів спорту тінювих (опозиційних) урядів України. **Завдання дослідження** – розглянути особливості функціонування Міністерства спорту в державі та призначення його керівника; з'ясувати вплив попереднього політичного/професійного досвіду й діяльності кандидатів на їх призначення; визначити узагальнений професійно-політичний рівень міністрів спорту; скласти типовий (середньостатистичний) портрет міністра спорту; проаналізувати тенденції щодо функціонування міністерства та призначення міністра в політичному спектрі України.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Спорт у сучасній Україні, як і за часів СРСР, залишається під пильним політично-партійним контролем. Закономірно, що Міністерство спорту в Україні створювали (1991 р.) з метою підготовки національних збірних команд України до Олімпійських і Паралімпійських ігор, реорганізовували (1996, 2010, 2013 рр.) – з метою підготовки й проведення в нашій державі масштабних міжнародних спортивних змагань, серед них – Євро-2012, Євробаскет-2015, чемпіонати Європи з легкої атлетики. Від початку незалежності України Мінспорту очолювали партійні та комсомольські діячі УРСР (Д. Табачник, В. Борзов), спортивні функціонери (В. Корж), згодом – представники фінансово-промислових груп (В. Корж, Р. Сафіулін), громадські активісти, професійні менеджери, які не мали прямого відношення до спорту (Ю. Павленко, Д. Булатов, І. Жданов).

Пропонований нами аналіз професійно-політичного рівня міністрів Міністерства спорту України як представників спортивно-управлінської й політичної еліти щодо їхньої компетентності в галузі спорту не претендує на всеосяжність та однозначність. Ми виділили лише низку критеріїв, які певним чином характеризують їх (див. табл. 1).

Отже, узагальнений професійно-політичний рівень міністрів спорту України такий:

- *освіта*: профільна – лише у В. Борзова, В. Коржа. Переважають випускники історичного факультету;
- *володіння іноземною (англійською) мовою*: В. Борзов, Ю. Павленко, Д. Табачник, І. Жданов;
- *наукові ступені*: за профілем діяльності міністерства – лише у В. Борзова, В. Коржа. Переважають кандидати, доктори гуманітарних наук;

Професійно-політичний рівень міністрів Міністерства спорту України [1; 5, 13; 14]

№ з/п	Прізвище, ім'я, вік, освіта, рід занять	Термін обіймання посади	Діяльність			
			до, під час обрання на посаду		після залишення посади	
			політична	спортивна	політична	спортивна
1	2	3	4	5	6	7
Утворення міністерства 1991 р.			Міністерство у справах молоді і спорту УРСР реорганізовано в Міністерство у справах молоді і спорту України			
1	Валерій Борзов , 51 р., Київський державний інститут фізичної культури. Дворазовий олімпійський чемпіон, кандидат педагогічних наук	6 червня 1991 – 20 серпня 1996 рр. <u>5 років</u> <u>2 місяці</u> <u>14 днів</u>	<i>Комуністична партія УРСР</i> , Голова Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури і спорту, 30 липня 1990 – 6 червня 1991 рр.	Президент НОКУ (1991–1998 рр.), член МОК (із 1994 р.)	<i>Народний рух України, НДУ</i> <i>3 скликання.</i> Голова підкомітету з питань підготовки нац. збірних команд України до Олімпійських і Параолімпійських ігор Комітету з питань молодіжної політики, фізкультури і спорту (1998–2000 рр.). Голова КМПФКСіТ (2000 р.). <i>СДПУ(о), НДУ</i> <i>4 скликання.</i> Член КМПФКСіТ (2003 р.)	Голова Держ. комітету з фізичної культури й спорту (1996–1997 рр.). Президент Федерації легкої атлетики України (1996–2012 рр.)
Ліквідація міністерства, 1996 р.			Міністерство у справах молоді і спорту реорганізовано в Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України			
Утворення міністерства, 2005 р.			Міністерство у справах сім'ї, дітей та молоді реорганізовано в Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту			
2 (1)	Юрій Павленко , 29 р., політик. «Кіндер-сюрприз» – наймолодший міністр у складі уряду	1 березня 2005 – 29 листопада 2006 рр. 1 рік 8 місяців 28 днів	<i>«Наша Україна», НДУ</i> 4 скликання, секретар КМПФКСіТ (2002 р.). <i>«НУ», НДУ</i> 5 скликання. Член КСМПСіТ (2006 р.)*. Міністр України у справах сім'ї, дітей та молоді, 4 лютого – 1 березня 2005 рр.	Займався плаванням, пропону-вали перейти в школу олімпійського резерву	Радник Президента України В. Ющенко (грудень 2006 р.); голова Житомирської ОДА (26 грудня 2006 – 23 жовтня 2007 рр.). <i>НДУ</i> 6 скликання. Член КСМПСіТ (2006 р.)	Опікується проблемами фізичної культури й спорту

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
3	Віктор Корж , 48 р., Київський ДІФК спеціальність «фізична культура і спорт», кандидат наук з фізичного виховання і спорту	1 грудня 2006 – 18 грудня 2007 рр. <u>1 рік</u> <u>17 днів</u>	<i>Партія регіонів України, НДУ 5 скликання*</i> . Голова підкомітету з питань фізичної культури та спорту КСМПСіТ (2006 р.).	Майстер спорту СРСР міжнародного класу з велоспорту. Перший заст. голови ЦР ФСТ «Динамо» України (1997–2005 рр.). Генерал-майор МВС, пенсіонер (із 2005 р.)	<i>ПРУ, НДУ 6 скликання.</i> Міністр у справах сім'ї, молоді та спорту Опозиційного уряду В. Януковича (21 грудня 2007. – березень 2010 рр.). Заступник голови КМДА (питання молоді і спорту) (2013–2014 рр.)	Із 2010 р. – голова, перший заступник голови ФСТ «Динамо» Віце-президент НОКУ. Президент Федерації гімнастики, панкратіону, перший віце-президент Федерації біатлону, велоспорту України. Доктор медичних наук (спортивна медицина)
4 (2)	Юрій Павленко , 31 р., політик. кандидат філософських наук (2010 р.)	20 грудня 2007 – 11 березня 2010 рр. відставка КМУ після перемоги на президентських виборах В. Януковича 2 роки 2 місяці 19 днів	<i>Народний Союз «Наша Україна», НДУ 6 скликання*</i> . Член КСМПСіТ (2006 р.)	Займався плаванням	Голова ГО «Інститут соціально-економічного розвитку». Уповноважений Президента України з прав дитини, (2011–2014 рр.). <i>НДУ 8 скликання, «Опозиційний блок»</i>	Опікується проблемами фізичної культури і спорту
5 (1)	Равіль Сафіуллін , 55 р., лікар	11 березня 2010 – 9 грудня 2010 рр. 8 місяців 28 днів	<i>ПРУ, НДУ 4–6 скликань.</i> Перший заст. голови КМПФКСіТ (2002 р.). Заступник голови КСМПСіТ (2006 р.). Член КСМПСіТ (2007 р.)*	Перший віце-президент ФК «Шахтар» (1994–2000 рр.). Президент ПФЛ України (із 2000 р.).	Голова Держслужби молоді і спорту (у складі МОН, молоді і спорту) 23 грудня 2010 – 28 лютого 2013 рр.	Перший віце-президент НОКУ
Реорганізація міністерства, 2010 р.		У результаті проведення адміністративної реформи на базі Міністерства освіти і науки та Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту утворено Міністерство освіти і науки, молоді та спорту				
6	Дмитро Табачник , 47 р., політик. доктор історичних наук	9 грудня 2010 – 28 лютого 2013 рр. 2 роки 2 місяці 19 днів	<i>ПРУ, НДУ 3, 4 і 6 скликання*</i> . Міністр освіти і науки (11 березня 2010 – 9 грудня 2010 рр.)	–	<i>ПРУ, НДУ 7 скликання.</i> Залишив Україну	Залишив Україну у 2014 р.

1	2	3	4	5	6	7
Утворення міністерства, 2013 р.		Міністерство молоді та спорту утворене за допомогою реорганізації Міністерства освіти, науки, молоді і спорту й Державної служби молоді та спорту України				
7 (2)	Равіль Сафіуллін , 58 р., лікар	28 лютого 2013 – 27 лютого 2014 рр., звільнений ВРУ. 11 місяців 30 днів	<i>НДУ 4 скликання.</i> <i>Блок «За єдину Україну!» → ПРУ.</i> Перший заст. голови КМПФКСіТ (2002 р.). <i>ПРУ, НДУ 5 скликання.</i> Заст. голови КСМПСіТ (2006 р.). <i>ПРУ, НДУ 6 скликання.</i> Член КСМПСіТ (2007 р.), голова підкомітету з питань розвитку туризму (2008 р.)	Голова Держ-служби молоді і спорту 23 грудня 2010 – 28 лютого 2013 рр. Перший віце-президент НОКУ	Щорічно із 2006 р. під патронатом ПРУ, Р. Сафіулліна проходить «Шишацький Кубок» із футболу серед аматорських команд Полтавщини	Перший віце-президент НОКУ
8	Дмитро Булатов , 35 р., бізнесмен	27 лютого 2014 – 2 грудня 2014 рр. 9 місяців 5 днів	<i>Позапартійний</i> , голова ГО «Соціально відповідальне суспільство», лідер Автомайдану (2013 р.)	Вейк-бординг, учасник всеукраїнських змагань	Військово-службовець ЗСУ на передовій (із травня 2015 р.), позивний «Міністр»	Вейк-бординг
9 (1)	Ігор Жданов , 56 р., політолог і політ-технолог. кандидат політичних наук	02 грудня 2014 – 17 лютого 2016 р. відкликаний із посади у зв'язку з виходом із коаліції ВО «Батьківщина». 1 рік 2 місяці 15 днів	<i>БЮТ, НДУ 8 скликання*.</i> Президент аналітичного центру «Відкрита політика» (із 2008 р.). <i>17 лютого 2016 р. виключений з ВО «Батьківщина»</i>	Позаштатний консуль-тант Комітету ВРУ з питань молоді, туризму і спорту (1993 р.).	–	–
10 (2)	Ігор Жданов , 58 р.	Призначено знову 14 квітня 2016 р. – до нині	<i>«Народний фронт»</i> з 11 квітня 2016 р.	Захоплення – футбол, настільний теніс, шахи.	–	–

Перелік умовних скорочень:

* – склав депутатські повноваження.

ГО – громадська організація. ЗСУ – Збройні сили України.

КМДА – Київська міська державна адміністрація.

КМПФКСіТ – Комітет із питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму.

КМУ – Кабінет Міністрів України.

КСМПСіТ – Комітет із питань сім'ї, молодіжної політики, спорту і туризму.

ПФЛ – Професійна футбольна ліга. НДУ – народний депутат України.

НОКУ – Національний Олімпійський комітет України. ФК – футбольний клуб.

ЦР ФСТ – Центральна рада фізкультурно-спортивного товариства.

- авторство книг на спортивну тематику (В. Борзов, В. Корж);
 - колишні професійні спортсмени (В. Борзов, В. Корж);
 - спортсмени – символи України (В. Борзов);
 - досвід діяльності до призначення на посаду: переважно – політичний (депутати різних рівнів, партійна робота) й управлінський (державна служба, бізнес);
 - досвід роботи в комітетах ВРУ: переважно профільний – Комітет з питань сім’ї, молодіжної політики, спорту і туризму;
 - членство в національних і міжнародних спортивних організаціях (ПФЛ України, ФСТ). Крім того, за посадою міністри входять до складу керівництва багатьох національних і міжнародних спортивних організацій – НОК, Наглядової ради НСК «Олімпійський», ФСТ, їх часто обирають президентами федерацій різних видів спорту. У багатьох випадках після залишення посади міністра вони зберігають за собою членство, керівництво в них.
 - середній вік приходу на посаду – 47 років;
 - представники міст України – Київ, Донецьк.
- Узагальнений політичний рівень міністрів:
- середній термін перебування на посаді – до 1 року 8 місяців (*min* – 9 місяців – *max* 5 років);
 - міністри-спортсмени в політиці – В. Борзов, В. Корж;
 - міністри-«політики від спорту» – Ю. Павленко, Р. Сафіуллін, Д. Булатов, І. Жданов;
 - найбільш спірне призначення – Д. Булатов (за «квотою Майдану»), І. Жданов (неспортивний міністр);
 - призначені повторно (двічі – Ю. Павленко, Р. Сафіуллін, І. Жданов);
 - міністри спорту в опозиційному уряді – В. Корж;
 - членство в політичних партіях – усі, крім Д. Булатова;
 - статус народного депутата України – крім Д. Булатова, І. Жданова (НФ, 2016 р.), більшість міністрів до призначення на посаду були обрані народними депутатами України за списком політичних партій, середньостатистично – із перших 50 місць списку або стали ними пізніше (В. Борзов). Після призначення на посаду міністра всі склали свої депутатські повноваження;
 - вихід / зміна членства в політичних партіях – І. Жданов: БЮТ → НФ, 2016 р.;
 - представники яких партій найчастіше очолювали Міністерство (ПРУ);
 - представники яких партій найдовше очолювали Міністерство (ПРУ);
 - міністри в урядах прем’єр-міністрів:
 - В. Борзов у складі чотирьох урядів – В. Фокіна, Л. Кучми, В. Масола, Є. Марчука й за каденції двох Президентів України – Л. Кравчука, Л. Кучми;
 - Ю. Павленко в складі трьох урядів – Ю. Тимошенко, Ю. Єханурова, В. Януковича;
 - І. Жданов у складі двох урядів – А. Яценюка, В. Гройсмана;
 - Р. Сафіуллін – двічі в складі уряду М. Азарова;
 - скандали під час перебування на посаді: супроводжували всіх міністрів і пов’язані з фінансовими махінаціями бюджетними коштами, тендерами, із підготовкою та проведенням міжнародних спортивних змагань в Україні, Олімпійськими іграми; корупційними схемами; майном ФСТ України; конфліктами з керівництвом спортивних федерацій. Відома журналіст Т. Чорновіл назвала Міністерство – «Міністерство дерибану та спорту» [15]. Спортсмени, тренери, голови федерацій неодноразово оголошували міністрів «головними ворогами спорту в Україні» й вимагали їхньої відставки. Перебування кожного міністра запам’яталося резонансними подіями: скандал щодо статусу готелю «Спорт» м. Київ (Ю. Павленко), конфлікт з екс-гімнасткою С. Захаровою (В. Корж, Д. Булатов, І. Жданов), «дімакратія», прояви україно-, ксенофобії (Д. Табачник), намагання позбавити їх звань – «масажний генерал» (В. Корж), протистоянням кланів у вітчизняному спорті, зокрема футболі (В. Корж – людина В. Медведчука, Г. Суркіса; Р. Сафіуллін – футбольний функціонер, людина Р. Ахметова);
 - авторитет серед спортсменів (власна думка автора): дуже високий – В. Борзов; низький – Ю. Павленко; дуже низький – Д. Булатов;
 - скандали після залишення посади: причетність клубу «Будо», що входить у Федерацію панкратіону України, до підготовки «тітушок» у 2013 р. (В. Корж); анулювання дипломатичних паспортів після Революції Гідності (Д. Табачник, Р. Сафіуллін [4]); порушення кримінальних справ щодо розкрадання державного майна в особливо великих розмірах, підпадання під санкції ЄС (Д. Табачник); подання й зміст електронних декларацій;

– *відставка*: Ю. Павленко – відставка Кабінету Міністрів після перемоги на президентських виборах В. Януковича; заклики до відставки лунали щоразу після скандалів, провальних виступів національної олімпійської збірної;

– *діяльність після залишення посади*: повернулися до політичної діяльності, продовжили свою роботу в спортивних міжнародних, державних, громадських організаціях.

Отже, *типовий (середньостатистичний) портрет міністра* – це чоловік, не старший 47 років; профільна (спортивна) освіта – не обов'язкова; володіє англійською мовою; кандидат наук; досвідчений громадський (мін)/політичний/державний діяч, обіймав керівні посади на державній службі; член політичної партії; народний депутат України; член профільного Комітету ВРУ з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту і туризму; політично не дискредитований, неконфліктний політик, політично узгоджена (компромісна) кандидатура, професійно або аматорськи займався спортом, член громадських спортивних організацій, одружений. Отже, прямої взаємозалежності між професійним і політичним рівнями міністрів нами не встановлено.

Для молодого політика саме ця посада міністра може стати своєрідним трампліном у «велику» політику або підійде для досвідченого політика, який не боїться очевидних іміджевих утрат. На нашу думку, Міністерство молоді і спорту в такому форматі й надалі збережеться в структурі органів виконавчої влади держави.

Узагальнивши інформацію в табл. 1, можна визначити професійно-політичний рівень міністрів Міністерства спорту України щодо компетентності в галузі спорту:

- *високий* (В. Борзов, В. Корж);
- *середній* (Ю. Павленко, Р. Сафіуллін);
- *низький* (Д. Табачник, І. Жданов);
- *дуже низький* (Д. Булатов).

Простежуємо певні тенденції щодо призначення міністра й функціонування Міністерства спорту в політичному спектрі України.

Негативні тенденції:

1) у професійно-політичному рівні міністрів Міністерства спорту України щодо компетентності в галузі спорту переважає політичний рівень. Більшість міністрів не мають належного фахового (професійного) рівня освіти і є, так би мовити, неспортивними. У реаліях України саме політичний рівень є визначальним під час призначення на посаду;

2) із десяти міністрів Міністерства спорту чотири міністри були призначені Указом Президента України: В. Борзов, Р. Сафіуллін, Д. Табачник, І. Жданов. Шість – делеговані політичними партіями: Ю. Павленко, І. Жданов (двічі), В. Корж, Р. Сафіуллін, Д. Булатов (за квотою Майдану). Усі міністри спорту України – представники політичних провладних партій. Зауважимо, позапартійний Д. Булатов обіймав посаду міністра найкоротший термін. А при зміні формату коаліції в парламенті міністр спорту залишився на своїй посаді, вступивши до лав іншої політичної партії (І. Жданов). Тобто перманентні парламентські та урядові кризи, відсутність чіткого державного управління галуззю негативно впливають на професійний рівень міністрів, становище спорту загалом;

3) особливість циркуляції еліт (міністрів): відкрита форма – більшість міністрів до свого призначення були членами профільного парламентського комітету, закрыта – головами Державної служби молоді і спорту України (В. Борзов, Р. Сафіуллін) і знову обійняли ці посади після ліквідації міністерства. Троє осіб двічі були призначені міністрами. Це свідчить про те, що влада довіряє вже досвідченим, перевіреним кадрам, тут спрацьовує принцип особистої відданості Президенту (Ю. Павленко), фінансово-промисловим групам (Р. Сафіуллін), згода на зміну партійної приналежності (І. Жданов).

Позитивні тенденції:

1) Міністерство спорту не провокує гострої конкуренції в лавах політичних партій, їхніх коаліцій. Для більшості партій посада Мінспорту не є пріоритетною, за винятком бажання контролювати або претендувати на керівництво міністерством у періоди підготовки й проведення важливих міжнародних змагань в Україні, підготовки до Олімпійських ігор. Посада не надто цікава для представників найвпливовіших фінансово-промислових груп у парламенті. Однак, зважаючи на те, що серед депутатів Верховної Ради України були і є чимало колишніх «зіркових» спортсменів, функціонерів спорту, а питання фізичної культури й спорту постійно афішують у передвиборних програмах політичні партії, то, імовірно, що в майбутньому хтось із них обійме цю посаду;

2) завершальний етап підготовки й проведення Євро-2012 відбулися під час президентства В. Януковича, державно-політичного домінування Партії регіонів і за ліквідації Міністерства спорту. Успішне проведення футбольного чемпіонату регіонали поставили собі в позитив, що дало їм підстави в передвиборчій програмі на парламентських виборах 2012 р. включити пункт про подання заявки на проведення зимової Олімпіади 2022 р. в Україні;

3) існування посади міністра в опозиційному уряді В. Януковича свідчить про її важливість і потенційні можливості для цієї політичної сили.

Вищевикладене підтверджує інформація про міністрів спорту в тінювих (опозиційних) урядах України (див табл. 2). Відсутність діючого Міністерства спорту України зумовило його відсутність у складі першого тінювого уряду України. Уперше посаду міністра введено в опозиційному уряді В. Януковича у 2007 р. Її обійняв колишній профільний міністр В. Корж. Характерно, що більшість тінювих урядів України не оголошували про припинення своєї діяльності. Загалом, тінюві міністри не розробили програм розвитку спорту, а після приходу до влади політичної сили, яка сформувала тінювий уряд, – вони згодом не обіймали відповідних міністерських посад у реальному. Наймолодший та «найбільш» багатопрофільний міністр – це О. Колеснікова, яка представляє позапарламентські кадри. Уточнимо, що О. Колеснікова не є родичкою Б. Колесникова. Також у багатьох джерелах зазначено, що вона міністр Міністерства освіти, культури, науки, у справах сім'ї і молоді, хоча за функціями воно об'єднало і питання спорту. Зауважимо, що народним депутатом від «Опозиційного блоку» (2015 р.) є экс-профільний міністр Ю. Павленко, який, однак, не отримав міністерського портфеля в опозиційному уряді Б. Колесникова. Це підтверджує думку про те, що формально найбільше діючих і «тінювих» урядовців було в складі Партії регіонів України (В. Корж, Д. Табачник, Р. Сафіуллін, Ю. Павленко). На перший погляд, це свідчить про високий кадровий потенціал і достатню кількість фахівців у сфері спорту в цій партії, а з іншого – про «засилля» спортсменів, спортивних функціонерів у партійному списку.

Таблиця 2

Міністри спорту в тінювих (опозиційних) урядах України [3; 5–9; 11; 12; 16]

№ з/п	Назва уряду (прем'єр-міністр, партія)	Дата утворення	Міністр, вік, назва міністерства	Діяльність до обрання на посаду: політична, спортивна
1	2	3	4	5
1	Тінювий уряд Ю. Тимошенко, ВО «Громада» П. Лазаренка	30 жовтня 1997 р.	Міністерство не створено	–
2	Опозиційний уряд В. Януковича, ПРУ	21 грудня 2007 – березень 2010 рр.	Віктор Корж, 50 р., Міністр у справах сім'ї, молоді і спорту	Політична: НДУ 5 скликання. (див. табл. 1)
3	«Уряд змін» А. Яценюка, «Фронт Змін», бізнесмен	15 квітня 2010 р.	Андрій Павелко, 34 р., координатор напряму «Молоді українці» (молодь і спорт).	Політична: керівник Дніпропетровської облорганізації «Фронт змін». Спортивна: Голова Федерації футболу в Дніпропетровській обл. (із 2001 р.), член виконкому ФФУ, голова обласного відділення НОКУ (із 2009 р.)
4	Тінювий уряд С. Соболєва, БЮТ	17 березня 2010–2012 рр.	Остап Семерак, Партія «Реформи і порядок», 37 р., міністр спорту, туризму, молоді підготовки до чемпіонату Європи з футболу у 2012 р.	Політична: НДУ 6 скликання, БЮТ (№140 списку). Член Комітету з питань бюджету. Володіє англійською мовою. Захоплюється спортом.

1	2	3	4	5
5	Гіпотетичний список тіньового уряду об'єднаної опозиції А. Яценюк, (БЮТ, «УДАР», ВО «Свобода»)	2013 р.	Артур Палатний, «УДАР», 40 р., міністр молоді і спорту	Політична: депутат Київської облради (2010 р.), політ. партія «УДАР В. Кличка», керівник фракції. НДУ 7 скликання, «УДАР» (№ 9 списку). Голова КСМПСіТ Спортивна: доцент Переяслав-Хмельницького держ. педагогічного університету ім. Г. Сковороди, кандидат наук з фізвиховання та спорту. Захоплюється боксом. Віце-президент Федерації боксу м. Києва
6	«Уряд національної альтернативи», Олександр Сич, ВО «Свобода»	16 жовтня 2013 р.	Ігор Янків, 41 р., міністр сім'ї, молоді та спорту України	Політична: НДУ 7 скликання, ВО «Свобода» (№ 10 списку). Секретар КСМПСіТ. Спортивна: доцент Львівського держуніверситету фізкультури, кандидат наук з фізвиховання і спорту, кандидат у майстри спорту з шахів
7	Опозиційний уряд Б. Колеснікова, «Опозиційний блок». Б. Колесніков – екс-віце-прем'єр-міністр з питань проведення «Євро-2012» (2010 р.)	31 березня 2015 – дотепер	Олена Колеснікова, 31 р., наймолодший міністр в уряді, міністр освіти, культури, молоді, спорту та сім'ї	Фахівець з питань освіти. Член Нацагентства із забезпечення якості вищої освіти (2013 р.). Заступник Гендиректора із зв'язків з держорганами «Федерації металургів України» (2012 р.). Працювала у Фонді Р. Ахметова. Помічник на громадських засадах НДУ А. В. Болюри, БЮТ (2007–2012 рр.). Володіє англійською мовою.

Наявність посади міністра спорту в тіньових урядах свідчить про розуміння важливості напрямів діяльності цього міністерства. Більшість тіньових міністрів – це політики, народні депутати-чоловіки, які мають опосередковане відношення до спорту. У контексті нашого дослідження наведемо висловлювання голови правління Центру політико-правових реформ І. Коліушко (2010 р.): «Перебуваючи в тіньовому уряді, люди, як спортсмени на тренуваннях, відпрацьовують якісь вправи, щоб потім гарно виступити на змаганнях. Так само міністри тіньового уряду повинні готувати дуже багато матеріалів, програм, реформ, проектів законів і стежити за тим, що відбувається в країні, що робить існуючий уряд, і готуватися до приходу у владу» [11]. Перефразовуючи підсумуємо: поки що «тіньові» міністри «тренуються», а на змагання їх не беруть.

Висновки. Залежно від політичної кон'юнктури питання спорту в нашій державі піднімали вище – на рівень Кабінету Міністрів, опускали на рівень Державного комітету. За формальними ознаками міністри спорту – висококваліфіковані чиновники, які мають, насамперед, політичний досвід та досвід державної служби, спортивно-управлінський і на час свого призначення – чинні депутати Верховної Ради України, обрані за партійними списками. Лише першого міністра В. Борзова можна повністю ідентифікувати за своєю попередньою діяльністю з профілем Міністерства спорту. Троє з них – Ю. Павленко, Р. Сафіуллін, І. Жданов – були повторно призначені міністрами. Найчастіше й найдовше обіймали посаду міністра члени Партії регіонів. Ця посада існує в тіньових

(опозиційних) урядах України з 2007 р. Більшість колишніх міністрів у нових політичних реаліях після Революції Гідності відійшли від політики. Натомість окремі кандидати на посаду міністра спорту стали самостійними політичними фігурами – Н. Королевська, Є. Суслов, В. Черниш, Д. Силантьєв, із «тіньових» міністрів – А. Павелко, О. Семерак, А. Палатний. Щоправда, при цьому змінили членство в політичних партіях.

Перспективи подальших досліджень. Прогнозуємо, що Міністерство молоді і спорту буде збережене в структурі органів виконавчої влади держави, а боротьба за міністерський портфель посилиться. Переконані, що згодом це міністерство очолить колишній професійний спортсмен. На сайті Міністерства молоді та спорту варто розширити інформацію про історію функціонування міністерства, його керівників.

Джерела та література

1. «Батьківщина» виключила Жданова з партії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukranews.com/ua/news/410907-batkivshhyna-vyklyuchyla-zhdanova-z-partii>; Жданов став членом «Народного фронту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2016/04/11/7105168/>.
2. Аврамчук М. Лікар, «хороший хлопець» і просто Табачник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.champion.com.ua/others/2010/12/15/387701/>.
3. Вуєц П. Яценюк – прем'єр і всі-всі-всі майбутні міністри (Список) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://postup.brama.com/dinamic/usual.php?wзгорнуhat=76866>.
4. МЗС позбавило диппаспортів понад 200 політиків, серед яких чиновники з оточення Януковича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.112.ua/polityka/mzs-pozbavyv-dyppasportiv-bilshe-200-politykiv-sered-iakykh-chynovnyku-z-otochennia-yanukovycha-287628.html>.
5. Народні депутати України. Верховна Рада України. Офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list.
6. Опозиційний уряд Януковича вийшов із тіні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/ukraine/323130-opozicijnij-uryad-yanukovicha-vijshov-iz-tini>.
7. Осадчук П. Презентація оновленого Яценюка: «Уряд змін» починається з «Фуршету» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unian.ua/politics/347874-prezentatsiya-onovlenogo-yatsenyuka-uryad-zmin.html>.
8. Парламентські вибори 2007 р.: можливий розподіл посад після виборів. По матеріалам Агентства моделювання ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vybory.org/articles/1043.html>.
9. «Свобода» створила «тіньовий уряд» України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news/-/311058/svoboda-stvoryla-tinovyj-uryad-ukrayiny>.
10. Табачник вважає справедливим, що у нього заберуть молодь і спорт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unian.ua/politics/755655-tabachnik-vvajaе-spravedlivim-scho-u-nogo-zaberut-molodi-sport.html>.
11. Тіньовий уряд Тимошенко – це бутафорія, там немає реальних претендентів на міністерські посади, – експерт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zik.ua/news/2010/04/01/tinovyj_uryad_tymoshenko_tse_butaforiya_tam_nemaie_realnyh_pretendentiv_na_223142.
12. Українська політика – це одне велике село. Орбіти уряду Юлії Тимошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vip.lviv.ua/?tag=%D1%8E%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE&paged=4>.
13. Федорова Л. Корж: о детях, доме в Конче и скандале с Захаровой / Л.Федорова // 2000. – 2009. – 10–16 июля. – № 28–29 (469).
14. Фоменко А. Юрій Павленко: Можливо результат нашої діяльності український спорт відчує не за два три, а за десять років / А. Фоменко // Україна молода. – № 119. – 2005. – 2 лип.
15. Чорновіл Т. Міністерство дерібану та спорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dosye.com.ua/articles/2010-09-27/m-n-sterstvo-deribanu-ta-sportu-2/1248/>.
16. Юрій Бойко: «Оппозиционное правительство – важная составляющая украинской политики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://topnews.cn.ua/culture/2015/04/01/28510.html>.

Kulyk Sergii. Professional and Political Level of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine Ministers.

Ukraine is among twenty the most sportiest countries in the world. Therefore, the function of the minister, who is responsible for the development of physical culture and sports, is relevant. The Ministry of Youth and Sports of Ukraine is a multidisciplinary ministry, one of the most reformed (by number of times) ministries of Ukraine, and the position of minister is the most «experimental» after the Orange Revolution and the Revolution of Dignity. The article analyzes the professional and political level of ministers of the Ministry of Sport of Ukraine on the basis of certain criteria's. The peculiarities of their professional and political level are generalized, the typical (average) portrait of the minister is composited. Positive and negative tendencies towards the appointment of the minister and functioning of the Ministry of Sport in the political spectrum of Ukraine are traced.

The presence of the Minister of Sport in the shadow (opposition) government of Ukraine indicates an understanding of the importance of the directions of the ministry's activities. The author also analyzed the professional and political level of shadow ministers. We are prognosing that the Ministry of Youth and Sports of Ukraine will be maintained in the structure of the executive bodies of the state, and the struggle for the ministerial portfolio will be strengthened.

Key words: Ministry of Youth and Sport of Ukraine, minister, reorganization, political and sports activities, sports organization, political party, People's Deputy of Ukraine, shadow government.

Кулик Сергей. Профессионально-политический уровень министров Министерства спорта Украины. Украина входит в двадцатку самых спортивных стран мира. Поэтому назначение министра, ответственного за развитие физической культуры и спорта, актуально. Министерство молодежи и спорта Украины – многопрофильное министерство, одно из наиболее реформированных (по количеству раз) министерств Украины, а должность министра – наиболее «экспериментальная» после Помаранчевой революции и Революции достоинства. В статье на основе определенных критериев проанализированы профессиональный и политический уровни министров Министерства спорта Украины. Обобщаются особенности их профессионального и политического уровней, составлен типичный (среднестатистический) портрет министра. Прослеживаются положительные и отрицательные тенденции назначения министра и функционирования Министерства спорта в политическом спектре Украины.

Наличие должности министра спорта в теневых (оппозиционных) правительствах Украины свидетельствует о понимании важности направлений деятельности этого министерства. Нами также проанализирован профессионально-политический уровень теневых министров. Прогнозируем, что Министерство молодежи и спорта Украины будет сохранено в структуре органов исполнительной власти государства, а борьба за министерский портфель усилится.

Ключевые слова: Министерство молодежи и спорта Украины, министр, реорганизация, политическая и спортивная деятельность, спортивная организация, политическая партия, народный депутат Украины, теневое правительство.

Стаття надійшла до редколегії
30.09.2017 р.

УДК 328.185

Ігор Кушнар'юв

Еволюція політичної корупції в політичному процесі: історична ретроспектива

Проаналізовано процес еволюції політичної корупції. Досліджено політичні процеси та документи, починаючи від найдавніших держав. Аргументовано, що політична корупція сягає своїм корінням періоду зародження раннях держав. Визначено особливості проявів політичної корупції в старосхідних державах. Особливу увагу приділено вивченню проявів політичної корупції в античних державах. Акцентовано, що вже стародавні греки виділяли корупцію як руйнівний для держави чинник. Проаналізовано корупційну компоненту політики Риму на різних етапах розвитку цієї держави. Констатовано збільшення обсягів корупційних практик у Європі з початком Середньовіччя, що пов'язано з розвитком грошових відносин, зростанням державного апарату та ін. Звернено увагу на бюрократичну корупцію у Візантії й зародження антикорупційного механізму в Англії у формі незалежного аудиту. Зауважено, що сучасне розуміння корупції починає формуватися разом із переходом до Нового часу, коли утворюються централізовані держави. Проаналізовано перші закони, спрямовані на запобігання корупції. Розкрито вплив реформ виборчого права ХІХ – початку ХХ ст. на зменшення корупційним проявам під час виборчих кампаній. Історичну ретроспективу корупції доповнено аналізом новітніх тенденцій в еволюції політичної корупції, що пов'язано з набуттям проблемою характеру глобальної.

Ключові слова: політична корупція, політичний процес, вибори, лобізм, фінансування політичних партій.

Постановка наукової проблеми та її значення. Якщо під політичною корупцією розуміти сучасні формати, пов'язані із сучасними антитехнологіями фінансування партій, нецивілізованого лобювання, електоральними зловживаннями, то очевидно, що це явище не має давніх традицій унаслідок часового чинника появи названих вище політичних процесів. Проте окремі історичні факти слугують доказом зародження політичної корупції задовго до того часу, коли протиправні зловживання в